

KÜRESEL TERÖR ÇAĞINDA ULUS DEVLETİN ARTAN ÖNEMİ¹

Muzaffer Çağlar KURTDAS²

Öz

Günümüzde yaşanan hızlı değişim ve dönüşümleri açıklayan kavramların başında küreselleşme gelmektedir. Sınırların ortadan kalktığı ve dünyanın birbiriyle bağlantılı tek bir yer olarak algılandığı süreci anlatan küreselleşme, eskisinden farklı bir dünya inşa etmektedir. Küreselleşme tüm dünyada ekonomik, siyasi ve sosyo-kültürel yapıda değişim ve dönüşümler yaratmaktadır. Bu dönüşümlerden etkilenen yapıların başında ulus devletler gelmektedir. Küreselleşme doğası gereği ulus devleti ve ulus devletin egemenlik anlayışını aşındırmaktadır. Küreselleşme ile birlikte ortaya çıkan gelişmeler ulus devlet üzerinde bir baskı yaratırken bir yandan da ulus devletlerin geleceğini tartışmaya açmıştır. Ancak küreselleşmenin yarattığı istikrarsızlık ve parçalanmışlık, dünyayı yeni bir kaos ve çatışma ortamına itmektedir. Özellikle küresel terörün yükselişi bu çatışma ortamında ulus devletlerin güvenlik ve istikrarı sağlamadaki önemini daha da artırmıştır. Bu çalışma küreselleşme sürecinde ulus devletlerin yapısında meydana gelen değişimleri ve ulus devletlerin geleceğine dair yapılan tartışmaları kendisine konu edinirken, bir yandan da küresel terör çağında ulus devletin artan önemine vurgu yapmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Ulus Devlet, Egemenlik, Küresel Terör, Küresel Göç

1 Makalenin Geliş Tarihi: 15.04.2018

Makalenin Kabul Tarihi: 31.07.2018

2 Dr. Öğr. Üyesi, Adıyaman Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü. e-mail: ckurtdas@adiyaman.edu.tr

Atıf: Kurdaş M. Ç. (2018). Küresel terör çağında ulus devletin artan önemi. *Tesam Akademi Dergisi*, 5(2), 151 - 181. <http://dx.doi.org/10.30626/tesamakademi.456010>

The Importance of National-Government in the Global Terror Period

Abstract

Globalization is one of the concepts that explain the rapid changes and transformations that are taking place today. Globalization is the period when the borders are lifted and the world is perceived as an interconnected place, and it is building a world different from its former. Globalization is creating changes and transformations in economic, political and socio-cultural structure all over the world. The nation state is at the beginning of the structures affected by these transformations. The nature of globalization erodes the sovereignty of the nation state. Globalization has put pressure on the nation state and has opened the debate about the future of nation states. But the instability and fragmentation created by globalization pushes the world into a new chaos and conflict environment. In particular, the rise of global terrorism has further increased the importance of nation states in ensuring security and stability. This paper examines the changes in the structure of nation states in the globalization process and discussions on the future of nation states. It also aims to emphasize the growing importance of the nation state in the global terrorist era.

Keywords: Globalization, Nation State, Sovereignty, Global Terror, Global Migration

Giriş

Günümüzde her alanda çok hızlı değişim ve dönüşümler yaşanmaktadır. Yaşanan değişim ve dönüşümleri açıklamakta kullanılan kavramların başında ise küreselleşme gelmektedir. Küreselleşme, dünyanın artık birbiriyle bağlantılı tek bir yer olduğuna ve bütünleşmiş bir dünya fikrine vurgu yapmaktadır. Bu fikir beraberinde küresel bir ekonomik piyasa, uluslar üstü ve yerel siyasi yapılanmaların yükselişi ve küresel bir kültüre dair söylemleri de beraberinde getirmektedir. Coğrafi sınırların ve coğrafi uzaklık duygusunun anlamını yitirdiği bu dünyada, zamansal sınırlılıkların da nispeten ortadan kalkması bu dünyaya dair algıların, beklentilerin, yaşamların, umut ve korkuların bile küreselleşmesine neden olmaktadır. Bu bakımdan küreselleşme geçmişi kapsadığı gibi şimdi, içinde yaşadığımız şu ana dair söylemlerle birlikte, geleceğe de şekil veren bir süreç olarak tüm dünyayı etkileyip şekillendirmektedir.

Küreselleşme, günlük yaşam pratiklerinden uluslarüstü ekonomik, siyasi ve kültürel yapılara kadar tüm yaşamı etkileyen bir olgudur. Bu nedenle küreselleşmenin etkileri konusunda yapılan tartışmalar bu geniş yelpazeye yayılmış durumdadır. Küreselleşmeye ilişkin yapılan tartışmaların başında gelen siyasi söylemlerin temelinde ise ulus devlete dair yapılan tartışmalar yer almaktadır. Bu nedenle, küreselleşmenin ulus devlet üzerindeki etkileri, özellikle aşındırıcı etkileri, literatürde sıklıkla ele alınan konuların başında gelmektedir. Modernizmin siyasi formu olan ulus devletler, sahip oldukları egemenlik anlayışlarını yüzyıllardır korumakta iken küreselleşme süreci ile birlikte ortaya çıkan durum ulus devletlerin egemenlik anlayışını ve hatta geleceklerini tartışma konusu haline getirmiştir. Kendi içlerinde sınırsız bir egemenlik anlayışına ve uluslararası alanda birbirleriyle eşit haklara sahip siyasi formlar olan ulus devletler, küreselleşme ile birlikte gerek iç egemenlikleri gerekse de uluslar üstü alanda sahip oldukları konumları itibarıyla tartışılır hale gelmişlerdir. Bu durum ulus devletlerin geleceği konusunda soru işaretlerini de beraberinde getirmektedir. Ancak küreselleşme her ne kadar ulus devletin egemenliği üzerinde aşındırıcı etkilere sahip olsa da, özellikle günümüzde tüm dünya için önemli bir sorun teşkil eden terörün küreselleşmesi ulus devletin önemini artırmaktadır. Bu çalışmanın amacı da küreselleşmenin ulus devlet üzerindeki aşındırıcı etkileri ve geleceğine dair olumsuz bir takım söylemlere karşın, küresel terörün önlenmesinde ve etkilerin azaltılmasında ulus devletin öneminin arttığını göstermeye çalışmaktır. Bu amaçla öncelikle küreselleşmenin tanımı ve ulus devlet üzerindeki etkileri ele alındıktan sonra, küresel terör bağlamında ulus

devletlerin artan önemi konusu ele alınacaktır.

Küreselleşmenin Tanımı ve Anlamı

Küreselleşme çok yönlü bir kavramdır. Bu durum küreselleşmeye ilişkin yapılan tanımlarda kendisini göstermektedir. Bu nedenle, küreselleşmeye dair yapılan tanımlamalar küreselleşme olgusuna nereden bakıldığıyla ilişkili olarak farklılaşmaktadır. Ancak tüm tanımlardaki ortak nokta, dünyada artan karşılıklı bağımlılık ve ilişkilere yapılan vurgulardır. Tanımlamalardaki farklılaşmalar ise karşılıklı bağımlılık ve ilişkilerin yaratmış olduğu etkilere göndermeler yapmaktadır. Bu bakımdan küreselleşmeye ilişkin farklı yaklaşımlar küreselleşmenin uzlaşmış bir tanımını mümkün kılmamaktadır.

İlk kez 1961 yılında yayınlanan bir sözlükte yer alan küreselleşme kavramı, daha önce Kanadalı iletişim bilimci McLuhan'ın "Global Köy" kavramı ile literatüre girmiştir. "Global Köy" kavramı iletişim alanındaki gelişmelere bağlı olarak dünyanın giderek küçüldüğü ve karşılıklı etkileşimlerin her alanda yoğunlaştığına vurgu yaparken, küreselleşme 1960'lı yıllarda uluslararası ekonomik ilişkileri betimleyen bir terim olarak, çok yoğun olmasa da literatürdeki yerini almaya başlamış, özellikle 1980'li ve 1990'lı yıllarda ise popüler olmuştur (Çalış, 2003, s. 34). Küreselleşme, dünyayı tek bir yer olarak kavrayan yeni bir bilincin şekillenmesini kapsamaktadır ve bu doğrultuda, "bir bütün olarak dünyanın somut yapılaşması" şeklinde, yani dünyanın sürekli yeniden kurulan bir çevre olduğu düşüncesinin küresel düzeyde yayılması ekseninde tarif edilmiştir. Bu bağlamda küreselleşme "coğrafyanın toplumsal ve kültürel düzenlemelere dayattığı kısıtlamaların azaldığı, insanların bu azalmayı giderek daha çok fark etmeye başladıkları bir toplumsal süreç" olarak tanımlanabilir (Marshall, 1999, s. 449). Bu yönü ile küreselleşme, hepimizin gitgide "tek bir dünyada" yaşadığına işaret etmektedir. Bunun sonucunda bireyler, gruplar ve uluslar birbirlerine karşılıklı bağımlı hale gelmektedir (Giddens, 2005, s. 51-52). Bu karşılıklı bağımlılık ve karşılıklı ilişkiler dünyanın artık tek bir yer olarak algılanma sürecinin de temelini oluşturur.

Küreselleşme, dünya toplumlarının global bir sistem içerisinde bir araya getirilmesi süreci olarak adlandırılabilir (Modelski, 2006, s. 194). Bu bakımdan küreselleşme, gezegenimizde olan hiçbir şeyin sadece yerel bir olay olmaması anlamına gelmektedir (Beck, 2006, s. 222). Uzak yerleşimleri birbirine, yerel oluşumların millerce ötedeki olaylarla biçimlendirildiği ya da bunun tam tersinin söz konusu olduğu yollarla

bağlanan dünya çapındaki toplumsal ilişkilerin yoğunlaşması (Giddens, 1998, s. 66) şeklinde tarif edilebilir. Aynı zamanda bu yoğunlaşma devam eden bir süreçtir. Küreselleşme, artan akışkanlıkları ve insanların, nesnelerin, mekânların, bilginin çok yönlü akıntıları ile bunların karşılaştığı ve yarattığı yapıları içeren gezegen çapındaki bir dizi süreçtir (Ritzer, 2011, s. 20). Bir yandan kıtalar ve bölgeler arası etkinlik, etkileşim, akış ve şebekeler yaratırken bir yandan da toplumsal ilişkilerin ve işlemlerin mekânsal örgütlenmesindeki dönüşümün cisimleştiği bir süreç ya da süreçler kümesidir (Held ve ark., 2014, s. 89). Bu bakımdan küreselleşme büyük oranda artan bağımlılıklar ve bağlantılar, yoğunlaşan ilişkiler ve şebekelere işaret eder. Bu süreçte zaman ve mekân olgusu yeniden örgütlenmekte ve şekillenmektedir.

Küreselleşmeye dair farklı bakış açıları ve çeşitli tanımların olmasına rağmen küreselleşmeye dair söylemlerin bazı ortak noktalarından bahsedilebilir. Her şeyden önce küreselleşmenin çok boyutlu bir kavram olduğu genel kabul görmüş bir gerçektir. Bu yüzden küreselleşme, basitçe ve yalnızca insanların mevcut yaşam tarzlarına modern araçların eklenmesi diye açıklanamaz. Küreselleşme, yönünün tam olarak açıklanamadığı ve kimsenin tam olarak anlamadığı; ama etkisini hissettiği bir dönüşümler çağına vurgu yapmaktadır. Küreselleşme tek bir dünyada yaşandığı teziyle ilintili bir şeydir. Birçok yönüyle yeni ve devrimci bir yönü olan küreselleşme, ekonomik olduğu kadar, siyasal, teknolojik, kültürel (Giddens, 2000, s. 19–23) ya da çevre gibi sosyal faktörlerin bulunduğu çeşitli sosyal eylem biçimlerine uygulanabilir çok boyutlu bir kavramdır. Doğrusal bir süreç olmadığı gibi, sosyal değişimin de son noktası değildir (Goldblatt ark., 1997, s. 271). Bu bağlamda küreselleşmenin üzerinde uzlaşılan bir diğer boyutu da küreselleşmenin zaman-mekân ilişkisinde radikal dönüşümler yarattığıdır. Bu anlamda küreselleşme ile birlikte ortaya çıkan şey; toplumsal ilişkilerin dünya düzeyinde yoğunlaşmasının yol açtığı bir zaman-mekân sıkışmasıdır. Zira küreselleşme, sadece büyük ölçekli sistemlerle değil, daha önemli olarak toplumsal deneyim ve pratiklerin bağlamlarındaki dönüşüm ve değişimlerle bağlantılıdır. Bu yönüyle küreselleşme günlük yaşamı dönüştürücü etkisi olan bir süreci simgeler (Keyman, 1998, s. 39–40).

Küreselleşmenin etkileri konusunda yapılan tartışmaların bir kısmı onun yaratmış olduğu düzensizlik, kaos ve belirsizliğe vurgu yapar. Örneğin Bauman'a göre, son zamanların moda kavramı olan küreselleşmede ifade bulan şey, "şeylerin kontrolden çıkması" ile ilgili yeni ve rahatsız edici bir histir. Küreselleşme fikrinin taşıdığı en derin anlam, dünya meselelerinin

belirsiz, ele avuca sığmaz ve kendi başına buyruk doğasıdır. Küreselleşme, “yenidünya düzensizliği”nin başka bir adıdır (Bauman, 2006, s.69). Bu yüzden küreselleşme, belirsiz, kaotik ve paradoksal süreçler içermektedir. Belirsiz ve kaotiktir çünkü eskiye göre farklı ancak yönü belli olmayan ve kontrolden çıkmış bir süreçtir. Paradoksaldır çünkü kendi içinde birçok çelişkiyi barındırmaktadır. Örneğin, dünyanın tek bir yer olarak algılanması ve sınırların kalkmasına işaret eden küreselleşme, aynı zamanda yerelliklerin ve farklılıkların ön plana çıktığı ve parçalanmaların ve çatışmaların yaşandığı bir sürecin de adıdır.

Küreselleşme her ne kadar belirsiz, kaotik ve çelişkili süreçler barındırsa da günümüz dünyasını ve son 20-25 yılda hiçbir dönemde olmadığı kadar hızlı gerçekleşen değişim ve dönüşümleri anlamak ve anlamlandırmak için kullanılacak en iyi kavramların başında gelmektedir. Küreselleşme sayesinde dünya artık; sınırların muğlaklaştığı, karşılıklı ilişkilerin yoğunlaştığı, kimliklerin çoğaldığı büyük bir karnaval yeri gibi tek bir mekân olarak algılanmaktadır.

Küreselleşme ile ilgili yapılan bütün tartışmalar hiper-küreselleşmeciler, şüpheciler ve dönüşümcüler diyebileceğimiz üç ayrı düşünce okulunu ayırt etmeyi mümkün kılmıştır. Hiper-küreselcilere göre, küreselleşme yeni bir dönemi ifade etmektedir ve küresel bir çağda yaşadığımız bir gerçektir. Küreselleşmeden kaçış mümkün değildir. Yapılması gereken şey ulusların ekonomik, siyasal ve toplumsal yapılarını küreselleşmeye uygun hale getirmeleri gerektiğidir. Şüpheciler ise küreselleşmenin uzantılarının abartıldığını belirterek, dünya ekonomisinin bütünleşme sağlamadığını ve üç ana finans ve ticari bloğa yönlendiğini belirtirler. Klasik altın çağı ile karşılaştırdığımızda, bugünün dünya ekonomisi daha az entegredir. Dönüşümcüler ise küreselleşmenin modern toplumları ve dünya düzenini yeniden şekillendiren hızlı toplumsal, politik ve ekonomik değişmelerin merkezi itici gücü olduğunu söylerler. Dönüşümcülere göre sosyal, ekonomik ve politik kurumlarda büyük bir değişim var ve bu küçümsenmemelidir. Ancak bu değişimin doğası ve yönü kestirilemez. Bundan tek bir sosyal yapı ya da model çıkacağı anlamına gelmez. Çünkü küreselleşme benzerlik ve bütünleşme kadar bölünme ve farklılık da üretir (Held ark., 2006, s. 165-172).

Günümüzde küreselleşmenin etkileri hemen her alanda yoğun bir şekilde hissedilmekte ve tartışılmaktadır. Küreselleşmenin siyasi yapı üzerindeki etkileri ise daha çok ulus devlet olgusu üzerine yoğunlaşmış durumdadır. Küreselleşmenin yaratmış olduğu etkiler ulus devletinin egemenliği ve

geleceğini tartışma konusu haline getirmiştir.

Küreselleşme Ulus Devlet İlişkisi

Küreselleşme sürecinin yaratmış olduğu etkiler aynı zamanda bir takım belirsizlikleri ve tartışmaları da beraberinde getirmektedir. Özellikle modern toplumların temel öğelerinde meydana gelen değişim, küreselleşmenin en temel karakteristiklerinden biridir. Bu değişim ve değişimin yaratmış olduğu tartışmaların en önemlilerinden biri ise ulus devlet ile ilgili olanıdır. Bu bağlamda küreselleşmenin yarattığı değişim ve dönüşümlerden en çok etkilenen öğelerin başında ulus devlet ve ulus devletin egemenliği kavramının geldiği ifade edilebilir.

Egemen devletlere dayalı sistemin sağlam temellere oturmasının 1648 tarihli Westphalia barış anlaşmasıyla başladığı söylenebilir. Bu anlaşma ve sonrasında gelişen siyasal gelişmeler sonucu; bölgesel egemenlik, devletlerin resmi eşitliği, devletlerin iç işlerine müdahalenin yasaklanması ve uluslararası yasaların başlangıcı ilkeleri 19. yy'ın başlarına kadar oluşmuştur. Bu antlaşmayla birlikte uluslararası hukuk devletlerarası hukuk olarak belirginleşmiş, ulusal ve uluslararası meseleleri düzenleyen ilkeler ayrılmış ve mevcut bölgesel sınırlara karşı mücadele eden tüm gruplar ve devlet dışı aktörler güç kaybetmiştir (Held, 2014, s. 196-197). Westphalia Barış antlaşmasıyla temelleri atılan ulus devletler, Fransız İhtilaliyle yayılan tarihsel-sosyolojik bir kategori olarak egemenliği cisimleştirmiş ve egemenlik, yurttaşları temsilen devlette toplanmıştır. Bunun sonucunda devlet yurttaşlarından tüm sadakatlerin üstünde bir sadakat talep etmeye başlamış ve böylece iktidar yapısında bir merkezileşme, kültürde standartlaşma, hukukta eşitleşme ve ekonomide bütünleşme yaratmaya çalışılarak söz konusu sadakatin meşruluk alanı da çerçevelenmiştir. Devlet, merkezileşerek topluma nüfus kabiliyetini artırmış, hukukta eşitliği ve ekonomide bütünleşmeyi sağlamaya çalışarak yurttaşlığa sosyal ve siyasal boyutlar katmıştır (Sarıbay, 1998, s. 15-17). Böylece ulus devletler kendi sınırları içerisinde ve uluslararası arenada meşru egemen güçler haline gelmiştir.

Ortaya çıkışından bu yana meşruluğunu ve gücünü koruyan ulus devletin günümüzde bir krizde olduğu söylemleri sık sık dile getirilmektedir. Ulus devletin krize girmesine neden olan şey ise küreselleşme olgusudur. Küreselleşmenin etkilerine yönelik tartışmaların çoğu, ulus devletlerin merkezi planlama ve devletin merkezi olma güçlerinin azalmasına yönelik olduğu söylenebilir (Alasutari, 2000, s. 266). Bunun temelinde ise, küreselleşmenin belirsiz bir durum yarattığı ve böyle bir dünyayı nitelediği

söylemi vardır. Küreselleşme modern devleti de krize sokarak belirsizlik durumu yaratmıştır (Keyman, 1998, s. 35). 1970’li yıllardan sonra ortaya çıkan ekonomik bunalımlar, sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş ve 1989’da SSCB’nin birliğinin çözülmesiyle çift kutuplu dünyanın dengesinin sona ermesiyle dünyada yaşanmaya başlayan çok yönlü değişimden ulus devlet de nasibini almış ve ulus devlet tartışılır bir hale gelmiştir (Tekeli ve İlkin, 2000, s. 119). Küreselleşme ile birlikte ulus devletlerin, kendi konumlarını kontrol etmede, gün geçtikçe önceden olduklarından daha az egemen oldukları düşünülmektedir (Giddens, 2006, s. 205). Ekonomik, toplumsal ve kültürel alanlar arasındaki sınırların gittikçe muğlâklaşması ve silinmesi, 17. asır sonunda bütün Avrupa’da artık yerleşmiş bulunan ve teritoryal bir temele dayanan devletler sisteminin varlık şartlarını olumsuz yönde etkilemektedir. Dünya ekonomisi ve dünya toplumunun karşılıklı bağımlılık ilişkileri içinde gittikçe sıkışıp kalan ulus devlet artık özerkliğini, aksiyon kabiliyetini ve demokratik özünü yitirmeye başlamıştır (Habermas, 2002, s. 27). Bu durum ulus devletin en temel özelliği olan egemenliğin hem sınırları içinde hem de sınırları dışında uluslararası arenada aşınması şeklinde açıklanmaktadır. Bu teze göre küreselleşme ulus devletleri krize sokarak klasik egemenlik anlayışından uzaklaştırıp yeni bir forma sokmaktadır.

Küreselleşmenin ulus devlet egemenliğine etkisi üzerine süren tartışmanın temel sorusu, modern dünyanın meşru egemen güçleri olan ulus devletlerin küreselleşme ile birlikte yok mu olacağıdır. Hiper-küreselleşmecilere göre sınırların ortadan kalktığı bir dünyada ulus devlet yok olmaktadır (Steger, 2006, s. 88-89). Küreselleşme insanlık tarihinin yeni bir dönemini tarif eder ve bu dönemde ulus devletler özellikle ekonomi başta olmak üzere, azalarak yok olmaktadır. Ulus devletin sonu gelmiştir. Çünkü küresel bir medeniyet yörüngesine girilmiştir. Şüpheciler ise uluslararası ekonomik faaliyetleri düzenlemede ulus devletlerin gücünün hafife alındığını belirterek ulus devletlerin gücünün azaldığı ve yok olduğu inancına karşı çıkmaktadırlar. Aksine ulus devletlerin gücü artmış ve takviye olmuştur. Dönüşümcüler ise küreselleşmenin modern toplumları ve dünyayı dönüştüren bir güç olduğuna inanmakta, küreselleşmenin ulus devletlerin otoritelerini, fonksiyonlarını ve güçlerini yeniden yapılandırmakta veya yeniden kurmakta olduğuna inanmaktadır (Held ark., 2006, s. 165-177). Örneğin Giddens’a göre küreselleşmenin etkileri karşısında ulus devletlerin ve buna bağlı olarak ulusal siyasal liderler hala güçlüdür ve siyasal liderlerin dünyada oynayacakları büyük roller mevcuttur (Giddens, 2000, s. 29). Pek çok düşünür ulus devletlerin yaşadığı güçlülere karşın, bunlara birçok stratejik yanıtla

karşılık verdiğini belirterek, ulus devletlerin krizle karşılaşmasına karşın, devletin yeni örgütlenme biçimleri, yeni iktidar oluşturma süreçleri ve yeni meşruiyet ilkeleri ile geri döndüğünü düşünmektedir (Castells, 2006, s. 386).

Küreselleşmenin ulus devlet üzerindeki etkileri konusunda yapılan tartışmalar daha çok küresel piyasaların ulus devlet üzerindeki etkisine yoğunlaşmaktadır. Küreselleşme, her hangi bir sınır olmaksızın mal, hizmet ve sermayenin uluslararası alanda özgürce dolaşımına olanak sağlayan küresel bir pazarlama sürecini ifade eder. Küreselleşme doğası gereği sınırları gittikçe zorlamakta ve muğlâklaştırmaktadır. Bu yüzden piyasaları kontrol etme konusunda bugüne kadar egemen güç olan ulus devlet, küreselleşmenin karşısında bir sorun gibi durmaktadır. Çünkü ulus devlet kendi sınırları içinde piyasaları kontrol ederken aynı zamanda uluslararası alanda da piyasada en etkili aktör olarak rol oynamıştır. Bu bakımdan ulus devlet, küreselleşme yanlılarına göre küresel piyasalar karşısında onu sınırlandırıcı bir etkiye sahiptir.

Uzun bir süre iç ve dış piyasalarda etkin güç olan ulus devlete dair, 1970'lerde yaşanan ekonomik krizin ardından, yeniden yapılanma politikaları çerçevesinde yeni duruma uygun uluslararası politikalar geliştirilmiştir. Bu politikalar, devletin ekonomideki ağırlığının azaltılması, özelleştirme, serbestleştirme ve kurallardan arındırma gibi konularla, yeniden yapılandırma kapsamında ulus devletlere yönelik baskı yapmaya başlamıştır. Krizin aşılabilmesi için, sermayenin küresel ölçekte serbestçe dolaşabilmesi gerekmektedir. Bu da devletin değişime uğraması ile mümkün görülmüştür (Karabağ, 2006, ss. 198-199). “Yeni sağ” olarak adlandırılan bu akım, bu yeniden yapılandırma programlarıyla, devletin ekonomik yapıdaki etkinliğinin ne kadar hatalı olduğunu gösterip, piyasa ekonomisinin tek egemen olması gerektiğini savunur (Kazgan, 2000, s. 37). Bu gelişmeler sonucunda ulus devletlerin kendi ekonomilerini yönlendirebilecek kararlar alma kapasiteleri büyük ölçüde azaltılmıştır. Ulusların ekonomik faaliyetleri uluslar ötesi piyasalara eklenmiş ve onlar tarafından yönlendirilir hale gelmiştir. Devlet etkili bir ekonomik yönetici olma işlevini gittikçe yitirmeye başlamıştır. (Tekeli ve İlkin, 2000, s. 120). Bunun sonucunda ulusal ekonomiler küresel ekonomik aktörler tarafından etkilenmiş ve nispeten homojen bir küresel ekonomi ortaya çıkmıştır. Böylece ulusal ekonomiler arasındaki farkların aşınmış ve ulus devletlerin egemenliğinin ve bazı özelliklerinin radikal bir şekilde azaldığı iddiası beraberinde ortaya çıkmıştır (Goldblatt ark.,1997, s. 269).

Küreselleşme ile beraber ulus devletler için ekonomik alan tedrici bir biçimde politik kontrol alanının dışına çıkmaktadır. Neredeyse ulus devletlerin ekonomik yaşam ile ilgili hiçbir şeye dokunmasına izin verilmemektedir. Sermayenin yurtsuzluğu ile çelimsiz aciz egemen devletlerin çoğalıyor olması arasında ne mantıksal ne de pragmatik bir çelişki vardır. Küresel finans, ticaret ve enformasyon endüstrisinin hareket özgürlüğü ve amaçlarının peşine kısıtlamaksızın düşebilme özgürlüğü, dünya sahnesinin politik parçalanmışlığına bağlıdır. Zayıf devletlerin varlığından hepsinin de çıkar sağladığı söylenebilir (Bauman, 2006, ss. 77-79). Bunun sonucunda ulus devletlerin imkânları gittikçe daha çok azalmaktadır. Örneğin ulus devletin elindeki imkânlardan iki tanesi tamamen elenmiş durumdadır. Bunlar: Himayecilik ve talebe yönelik bir iktisat politikasına geri dönüştür. Küresel iktisadın doğurduğu şartlar altında bir ülkede “Keynesçilik” artık işlemez hale gelmiştir (Habermas, 2002, ss. 64-65). Küreselleşme ile birlikte bir zamanlar bütün ekonomik düşüncenin vazgeçilmez zeminiymiş gibi görülen ulusal ekonomi, sermayenin sabit bir meskeninin olmadığı ve finans akışının ulusal hükümetlerin kontrolünden çıktığı bir dünyada (Bauman, 2006, ss. 66-67) gittikçe etkisizleşmekte ve karar alma mekanizmasının dışına itilmektedir.

Küreselleşme; sanayi, yatırımlar, bireyler ve enformasyon alanlarında görece serbest bir şekilde ulusal sınırları aşındırdıkça, 19. yüzyıla özgü ulus devlet modelinin temel kavramlarının tutunamaz hale geldiği görülmektedir. Bu durum ise günümüz küresel ekonomisinin önde gelen aktörlerinin, ulus devletler olup olmadığı sorularına neden olmaktadır. Bu soru dört farklı faktördeki değişimler incelenerek cevaplanmaya çalışılmaktadır. Öncelikle yatırımlar artık coğrafya tarafından sınırlanır olmaktan çıkmış ve “özel” olmuştur. İkinci olarak endüstri küreselleşerek, ulus devletin bu konudaki egemenliğinin gittikçe azaldığı söylenmektedir. Üçüncü olarak enformasyon teknolojisinin gelişmesi işlerin yürütülmesini oldukça kolaylaştırmıştır. Son olarak, bireysel tüketiciler de yönelimlerinde daha küresel hale gelmiş durumdadır. Bütün bu etkenler, ulus devletleri ve onların hükümetlerinin geleneksel aracılık işlevini büyük ölçüde etkisizleştirmekte ve hatta bazılarını göre gereksizleştirmektedir (Ohmae, 2006, ss. 267-272). Bu değişimler ele alındığında, özellikle küreselleşmenin kaçınılmazlığını vurgulayanlar için, küresel piyasaların oluşması ve sürdürülmesi için ulus devletlerin etkisizleştiği sonucuna varılabilir. Bu ise pek çok düşünürü göre ulus devletlerin miadını doldurduğu anlamına gelmektedir.

Küreselleşme ile beraber ulus devletin temellerinin ulus-ötesi ekonomik güçler tarafından oyulduğu ve uluslararası örgütlerin ve hükümet dışı aktörlerin uluslararası sistemde başat aktörler olarak yer aldığı düşünülmektedir (Gilpin, 2014, s. 412). Bu düşüncenin temelinde ise, küreselleşme ile birlikte bir zamanlar devletin egemenliği altında olan piyasaların, şimdi devletleri kontrol ettiği görüşü yatmaktadır (Strange, 2014, s. 156). Ekonomik alanda ulus devletlerin gücünü aşındıran en önemli aktörlerin ise uluslararası şirketler olduğu iddia edilmektedir. Soğuk savaş boyunca 1960'ların başında 7.000 olan bu şirketlerin sayısı 1989 yılı sonunda 37.000'e ulaşmıştır. Soğuk savaş etkisini yitirdikçe çokuluslu şirketler tüm ulus devletlerin egemenliklerine nüfuz etmeye devam etmişlerdir. Ulus-ötesi şirketlerin ulus devletlerin ekonomik meselelerle ilgili karar alma egemenliklerini azalttığı düşünülmektedir. Bu aynı zamanda, bir zamanlar modern ulus devletin temel taşlarından biri olan ulusal kapitalizmi aşındırdığı (Rivero, 2003, ss. 27-28) savına bir dayanak olmaktadır. Buna göre ulus-ötesi şirketler küresel ekonomik piyasada artık etkin aktörlerdir ve ulus devletleri kendi sınırları içinde karar almaya zorlayacak kapasiteye sahiptir.

Ulus-ötesi şirketlerin büyük bir ekonomik güce sahip oldukları ve başka bir yerdeki siyasi politikaları etkileme kapasitesine sahip olabilecekleri, genel eğilim olarak kabul edilmektedir. Ancak bu şirketlerin devletlerle rekabet edemeyecekleri bazı kilit alanlarının olduğu da ifade edilmektedir. Özellikle bölgesel faktörler ve şiddet araçlarının kontrolü konusunda ulus devletler en önemli güç olarak öne çıkmaktadır. Bütün modern devletler kendi bölgelerinde şiddet araçlarının kontrolüne sahiptirler, oysa ulus-ötesi şirketler, belli bir bölgede, kendilerini siyasal/legal olarak kuramazlar (Giddens, 2006, s. 209). Bu noktada ulus devlete biçilen yeni bir rol ön plana çıkmaktadır. Ulus devlet; dış ekonomik güçlerle, yerel ekonomi arasında bir tampon görevi olmaktan çok, yerel ekonomiyi küresel ekonominin ihtiyaçlarına adapte etme aracı olarak görülmektedir (Kozanoğlu, 2001, s. 57). Bu düşünceye göre yeni küresel ekonomik sistem içinde ulus devletler fonksiyon değiştirmektedir. Eskiden ekonomik yaşamın planlayıcısı ve uygulayıcısı konumundaki ulus devletler, küreselleşme ile beraber bu fonksiyonlarını kaybetmişlerdir. Artık ekonomik durum ulus devletlerin kontrollerinden çıkmış, yerel bağları olmayan uluslararası şirketlerin ve yeni küresel sistemin kontrolü altına girmiştir. Bu yapı içinde ulus devletler de yeni ekonomik düzenin yerel koruyucuları ve bu yapının işlemlerini sağlayacak olan yerel siyasi aktörler konumuna indirgenmiştir. Ulus devletlerin ekonomik sistem içindeki yeni rolü, küresel ekonomik sistemin işlemesi gerekli düzenlemeleri yapmak

ve uygulamaktır.

Küreselleşmenin ulus devlet üzerindeki diğer bir etkisi de siyasi alanda gözlemlenmektedir. Siyasi küreselleşme; dünya üzerindeki siyasi ilişkilerin yoğunlaşmasını ve genişlemesini ifade eder. Bu süreçler, devletin egemenliği ilkesi, hükümetler arası kuruluşların artan etkisi ve bölgesel ve küresel yönetişimin geleceği ile ilgili bir dizi siyasi sorunun çıkmasına neden olmuştur (Steger, 2006, s. 83). Bu sorunlar küreselleşmenin iktidarın, yönelimlerin, kimliklerin ve ağların görünümünü değiştirerek ulus-ötesi aktörlerin egemen ulus devletlerin altlarını oydukları ve bu devletlerin krizle karşılaştıkları tartışmalarını da beraberinde getirmektedir (Beck, 2006, s. 221). Pek çok düşünürü göre siyasi anlamda devletler sistemi artık tarih olmuştur. Devlet, küresel bir seviyede üstün siyasi unsur olarak kalmaya devam etmekte, ancak küresel politika sürecinin denetimi konusunda söz söyleme ve onu yönlendirme gücü gittikçe zayıflamaktadır. Bu konuda devlet dışındaki unsurların dünya düzeninin biçimlenmesindeki güçleri artmaktadır. Devletin askeri modern teknolojiye sahip olarak düzeni sağlama rolü önemlidir. Ancak, artık ulus devletin politika yönelişi kendi topraklarından dışarı kaymakta ve ulus devlet, kendi sınırlarını aşan bölgesel ve küresel piyasa güçlerinin yararına bir araç olarak işlev görmektedir (Falk, 2002, ss. 45-52). Dolayısıyla küreselleşmenin meydana getirdiği dönüşümler, devleti kendi başına bir güç kaynağı olmaktan uzaklaştırmaktadır. Devlet merkezli yürütülen uluslararası ilişkiler yerini çoğullaşmış siyasi aktörler aracılığıyla yürütülen ilişkilere bırakmaktadır. Yeni siyasi aktörlerin ulus ötesi niteliği ise küreselleşmenin temel ifadelerinden biridir (Yetim, 2001, s. 130).

Küreselleşme ile birlikte demokrasi, insan hakları, ticaret hukuku ve doğal çevreyi koruma gibi alanlarda da ulus devletin giderek ulus-üstü kurumlarca denetlenmesi söz konusudur. Savaş suçlarına ilişkin kurulan uluslararası mahkemeler, 1945 Birleşmiş Milletlerin kuruluşundan bu yana insan hakları alanında kabul edilen konvansiyonlar, çevre hukuku alanında yapılan uluslararası düzenlemelerle devletlerarasındaki sınırlar yasal ve manevi önemini yitirmektedir. Devletler artık siyasi dünyalar olarak görülmekten çıkmıştır. Devletlerin yanında veya üstünde uluslar üstü yapılanmalar yeni idari ve hukuki katmanlar oluşturmaktadır. Bu anlamda devletlerin klasik egemenlik anlayışları aşınmış ve devletler üstü siyasi ve hukuki yapılanmalar sayesinde uluslar üstü yeni yapılanmaların sayısı ve etkinliği artmıştır (Held, 2014, ss. 198-206). Hatta bir dizi ulus-üstü sivil toplum örgütü, ulus devletlerin bu alanlardaki uygulamalarını

sorgulama yolunda kendilerince bir görev de üstlenmişlerdir (Kazgan, 2000, s. 35). Böylece Uluslararası Af Örgütü, Greenpeace, Medecins Sans Frontiers, Oxfam gibi birçok insani yardım amaçlı hükümet dışı örgüt, 1990'lardan itibaren uluslararası arenada büyük bir güç haline gelmişler; daha fazla mali destek bulmuşlar ve daha etkili icraatlar gerçekleştirmişlerdir. Bu kuruluşların gün geçtikçe hükümetlere bağlı uluslararası çabalardan daha fazla meşruiyet kazandığı da görülmektedir (Castells, 2006, ss. 418-419). Uluslararası alanda meşruluk kazanan bu sivil toplum örgütleri çoğu zaman uygulamalarından dolayı ulus devletler ile de karşı karşıya gelmektedir.

Ulus devletler her zaman tam olarak yapamaları da kendi sınırları içerisinde sosyal, ekonomik ve politik etkinlikler üzerinde denetim sahibi olmak ister. Ancak küreselleşmenin iktidar ve yönetimin doğası üzerindeki etkilerinden kaçınmak mümkün değildir. Kapitalizmin küreselleşmesi, uluslararası öznelerin büyümesi ve Avrupa Birliği gibi yeni siyasal ve ekonomik birliklerin güçlenmesi, tüm ulus devletlerin egemenliğine ve özerkliğine karşı önemli bir meydan okuma olmuştur (Bilton ark., 2008, s. 59).

Ulus devletlerin verdikleri birçok ödüne karşın küresel güçlerin işleyişi karşısında tamamen etkisiz kaldığı söylenemez. Hükümetler hâlâ ekonomilerini küresel yatırımcılar için cazip hale getirecek önlemler almaya çalışmakta, buna ek olarak alt yapı ve nüfus hareketleri üzerindeki denetimlerini sürdürmektedirler (Steger, 2006, s. 91). Bunun yanında ulus devletlerin bazı alanlarda otorite ve kontrolü azalırken, bazı alanlarda da arttığı görülmektedir. Hükümetlerin geçmişte pek müdahil olmadıkları bazı toplumsal düzenlemeler ile ilgili alanlarda müdahil olduklarını görebilmek mümkün hale gelmiştir. Bu alanlarda toplumsal yaşama ilişkin kurallar koymakta, denetlemekte ve planlamaktadır. Örneğin; hükümetler iş bulma hizmeti sağlamakta, belediyeçilik hizmetlerini geliştirip genişletmekte, kamu sağlığı konusunda önlemler almakta, tüketiciyi korumak için otorite ve kurumlar tesis etmektedir (Strange, 2014, s. 156). Böylece ulus devlet bazı egemenlik alanlarını kaybederken yeni egemenlik alanları da tesis etmektedir.

Küreselleşmenin çağdaş ulus devletler üzerindeki aşındırıcı etkisi genel olarak dört alanda yoğunlaşmakta ve tartışılmaktadır. Bunlar; kapitalist dönüşümlerin etkisi ile ulus devletin egemenliğinin azalması, ulus devletin tek başına baş edemeyeceği çevresel ve demografik tehditler, küresel bir kimlik politikası ve yeni toplumsal hareketler ve son olarak

post militarizm yani nükleerleşme sonrası sarsılan devlet egemenlikleri. Ancak bu etkenlerin ulus devlet üzerindeki etkisinin tamamen ulus devlet egemenliğini aşındırdığını söylemek doğru olmayacaktır. Çünkü küreselleşme farklı bölgelerdeki devletleri farklı şekilde etkilemektedir. Bunun yanında bazı eğilimler ulus devletleri zayıflatırken, bazıları da kuvvetlendirecek ve aynı zamanda bu eğilimler hem çokuluslu kavramını hem de ulus devletleri güçlendirebilecektir (Mann, 2014, ss. 175-176). Ulus devleti güçlendiren eğilimlerin başında ise küresel terör gelmektedir. Küresel terör, özellikle günümüzde yaratmış olduğu yerel ve uluslararası etkiler bağlamında ulus devletin önemini artıran bir olgu olarak dikkat çekmektedir. Çünkü küresel terörün gerek önlenmesi gerekse de onunla mücadelede en önemli aktörün ulus devlet olduğunu söylemek gerekmektedir.

Terör ve Terörizm

Terör kavramının tanımlanması söz konusu olduğunda karşılan en büyük zorluğun, kavramın üzerinde uzlaşılabilir bir tanımının yapılmasında karşılaşılan güçlükler olduğu söylenebilir. Bu güçlüklerin başında terörün tanımının zamana ve koşullara bağlı olarak değişmesi gelmektedir. Yapılan herhangi bir eylemin terör eylemi olarak kabul edilip edilmemesinde o zamanın konjonktürüne bağlı olarak değişmektedir. Özellikle günümüz küresel dünyasında artan karşılıklı bağımlılıklar ve ilişkiler kavramın tanımlanmasını güçleştirmektedir. Bunun yanında gün geçtikçe farklılaşan ve karmaşıklaşan eylem tarzları teröre ilişkin tanımları ve bakış açısını değiştirmektedir. Örneğin gelişen teknoloji, fiziksel şiddet içermeyen siber terör gibi yeni eylem alanları yaratarak, kavrama ilişkin güncelleme zorunluluklarını da beraberinde getirmektedir. Tanımlamalardaki bütün güçlüklerle rağmen günümüz küresel dünyasının yaratmış olduğu en büyük risklerin başında gelen terör söz konusu olduğunda ortak olan şey, yaratmış olduğu korku, dehşet ve şiddet duygusudur.

Terör kelimesi (terror- terrorism) kelimesi Latince'den gelmektedir ve korkudan titreme veya titremeye sebep olma anlamına gelmektedir. Kelimeye, toplumda bir grubun halkın direnişini kırmak için yarattığı ortak korku anlamı verilmektedir ve kelimenin bugünkü anlamıyla ilk defa Fransa'da Fransız İhtilalinden sonra kullanıldığı belirtilmektedir (Yayla, 1990, s. 335). Terör, belli bir insan grubunu etkileme amacına sahip (görev başında olmayan askerler ve silahsız askerler de dâhil olmak üzere) masum hedeflere karşı yönlendirilmiş, önceden tasarlanmış, siyasi amaçlara sahip şiddet demektir. Uluslararası terörizm ise, birden

fazla ülke toprağına, yurttaşına yönelik terörizm demektir. Bu tanım, terörün gerçek hedefinin bizzat teröre maruz kalan kimseler olmadığını asıl hedefin, etkilemeye çalıştığı çok daha büyük sayıda insanı içeren toplumsal kitleler olduğuna işaret etmektedir (Cirhinlioğlu, 2004, s. 27). Bu nedenle terör bir şiddet eylemi olsa da onun asıl amacı şiddet eylemi ile beraber yaratmak istediğı dehşet ve korku duygusu ve durumudur.

Terör ve terörizm genellikle aynı anlamda kullanılır ama anlamca bazı farklılıklar içermektedirler. Örneğın terör gayri iradi şekilde meydana gelebilir. Trafik kazaları, kapkaç olayları vb. toplumda bir korku oluşturduğu için insanları tedirgin ettiği için terör olarak kabul edilebilirler. Bu nedenle siyasal bir amaca yönelmemiş, toplumda korku oluşturan bir eylem de terör olarak değerlendirilebilir (Acar, 2012, ss. 99-111). Terörizm ise bir amaca yönelik şiddet ve korku oluşturmak için yapılan bir eylemdir. Sonuçları önceden hesap edilmiş ve tasarlanan sonuçlara göre eylemin planlandığı bir olaydır.

Terör ve terörizm kavramlarının ayrıldığı diğeri bir nokta ise, terör bir olaya ve bu olayın simgelediklerine gönderme yaparken, terörizm de bu olayın oluşması sürecindeki yol, yöntem, düşünce ve tekniklere gönderme yapılır. Diğeri bir ifade ile terör kavramı özeli/olayı, terörizm kavramı ise geneli/olguyu dile getirir. Her ne kadar birbirinden farklı anlamlar içerse de terör ve terörizm kavramlarının çağrıştırdığı ortak noktalar vardır. Bunlar:

- Siyasi bir amaç.
- Şiddet içeriğı ve korkuyu yaymak isteğı.
- Genellikle masum insanları ve toplumun stratejik öneme sahip noktalarını hedef alma.
- Tarihsel oluş. Tarih dışlandığında terör anlaşılabilir.
- Ulusal ve uluslararası boyut.
- Planlı, sistemli ve örgütlü oluş.
- Karmaşık bir yapı içerdiğinden, interdisipliner bir yaklaşımın zorunluluğı (Cirhinlioğlu, 2004, ss. 24 - 32).

Terörizm olarak nitelendirilebilecek eylemlerin tarihi çok eskidir ve sosyal ve ekonomik amaçlarına ulaşmayı, iktidarı ele geçirmeyi hedefleyen

veya iktidarını korumaya çalışan topluluklarda görülmektedir. Değişen koşullara bağlı olarak amacı ve eylem tekniği değişse de terörizm etkisini artırarak devam etmektedir. Dönemsel olarak ele alındığında dünya genelinde yaşanan terör çeşitli dönemlere ayrılabilir. Bunlar:

- Fransız İhtilaline Kadar Olan Dönem (...- 1789)
- Fransız İhtilali – Devlet Terörü Dönemi (1789 – 1850)
- Anarşizm Dönemi (1850 – 1914)
- I. ve II. Dünya savaşları – Rus Devrimi Dönemi (1914 – 1945)
- Soğuk Savaş – Marksist – Leninist Terör Dönemi (1945 – 1990)
- Dini Motifli ve Etnik Terör Dönemi (1990 ve sonrası) (Acar, 2012, ss. 99-100).

Bugünkü anlamıyla terör Fransız İhtilalinden sonra ortaya çıkan bir kavram olarak kabul edilse de terör insanlık tarihi ile yaşıttır. Örneğin Antik Çağda siyasal bir nitelik taşıyan Julius Caesar'ın suikastı bir terör eylemidir (Bozkurt ve Kanat, 2007, s. 40; Circinlioğlu, 2004, s. 37). Örgütlü terörizmin ilk görünümü ise Ortadoğu'da I. yy'da görülen Zelot ya da Sicarii tarikatıdır. Yaklaşık bin sene sonra ortaya çıkan Haşhaşiler terörist örgütün iki örneğini oluştururlar (Chaliand ve Blin, 2016, ss. 65-70).

Günümüzdeki anlamı ile terör kavramının ortaya çıkışı ise Fransız İhtilali ile olmuştur. Fransız İhtilali ile beraber yönetim, siyasi rakiplerini idam ederek ve mallarına el koyarak toplum üzerinde bir terör rejimi oluşturmuştur. Bugünkü anlamıyla terörün tarihteki ilk örneği bu dönem olarak gösterilir. Bu dönem aynı zamanda “devlet terörü” olarak adlandırılabilir bir dönemdir (Bozkurt ve Kanat, 2007, ss. 44-46; Chaliand ve Blin, 2016, s. 115). 19. yy'ın ikinci yarısında terörizm Batı Avrupa, Rusya ve özellikle Güney Amerika'daki şiddet yanlılarınca yaygın olarak benimsenmiştir. Devrimci siyasi gruplar ve görüşler toplumda değişim yaratmanın yolunun iktidarı elinde bulunduranları öldürmekten geçtiğini düşünerek pek çok terörist eylem yapmışlardır. I. Dünya Savaşından sonra ise Dünya, Almanya, İtalya ve Rusya'da iktidarların gerçekleştirdiği devlet terörüne şahit olmuştur. Terörizm devlet politikası olarak benimsenmiş ve iktidarın benimsediği politikalar korku ortamı yaratılarak halka benimsetilmeye çalışılmıştır. Soğuk Savaş döneminde terör, bloklar arasında oluşan dehşet dengesinin etkisi ile devletlerin

terörizmi birbirlerine ve diğer bloktan devletlere karşı siyasi politika aracı olarak görmüş ve kullanmışlardır. Bu dönemde terörizm, iki sistem arasında karşılıklı ya da iki sistemden bağımsız kalmak isteyen ülkelere yönelik olarak, savaşın yoğun psikolojik ve fiziki unsurlarının kullanıldığı, işbirlikçi, taşeron veya kiralık örgütlerin faaliyetlerinin söz konusu olduğu bir savaş biçimi olmuştur. Terörizmin “siyasi bir mücadele” vasıtası olması bu dönemde ortaya çıkan bir olgudur (Bozkurt ve Kanat, 2007, ss. 47-50). Soğuk savaşın sona ermesi ise terörizme yeni bir boyut katmıştır. Küreselleşmenin etkileri ile beraber muğlâklaşan sınırlar, iletişim ve ulaşım teknolojilerinde ortaya çıkan gelişmeler sonucu bir ağla birbirine bağlanan küresel dünya, küresel terör ile tanışmıştır. Terör artık her zamankiden daha etkili, daha ses getirici ve daha tehditkârdır.

20. yy'da terörizmin uluslararası ilişkiler açısından öneminin artması terörizmin tanımını daha da önemli bir hale getirmiştir. Ancak bu konuda yapılan çeşitli çalışmalara rağmen bütün ülkelerin kabul edebileceği bir terörizm tanımı yapılmaktan çok, bir eylemin terörist eylem sayılabilmesi için hangi unsurların bulunması gerektiği konusunda bir vurgu yapılabilmektedir. Bunlar;

- Ulusal ya da uluslararası yasaları çiğneyen illegal bir eylem olması
- Politik gerekçelerle devlete ve/veya devlet adamlarına karşı gerçekleştirilmesi
- Sivillere yönelik olması
- Toplumun korku içinde bırakabilecek nitelikte bir eylem olması (Acar, 2012, ss. 99-114-115) şeklinde ifade edilebilir.

Küresel Terör Çağında Ulus Devlet

Soğuk savaşın sona ermesi ile beraber kutup devletlerin birbirlerine karşı uyguladıkları bir politika olan terörizme yeni anlamını veren ve farklı bir boyut katan olay 11 Eylül saldırıları olmuştur. Soğuk savaş sonrası ortaya çıkan ve gittikçe küreselleşen dünyada terörizm kavramının temel unsuru olan politik söylem değişmese de değişen şey terörizmin artık uluslararası olması ve terörist eylemlerin sınır-aşırı bir boyutta, uluslararası etki ve sonuçlar doğurur hale gelmesidir. 11 Eylül saldırıları tüm dünya için yeni bir çağın, “küresel terör çağı”nın başlangıcı olmuştur. Artık sınırları aşan terörizm tüm dünya için en önemli tehdit unsuru haline gelmiştir. Çünkü günümüzde terörizm her zamankiden daha etkili ve tehlikelidir. Terör

tarihin hiçbir döneminde bu kadar etkili ve tehditkâr olmamıştır. Bu durumun ortaya çıkmasında küreselleşmenin rolü çok büyüttür. Gelişen teknolojinin her türlü olanaklarını kullanan etnik ve dini terör grupları amaçlarını ve eylemlerini uluslararası boyuta taşıyarak küresel bir terör ortamı yaratmışlardır.

Soğuk savaşın bitimi diğer uluslararası ilişkileri değiştirdiği gibi terörizm olgusun da değiştirmiştir. “Yeni terörizm” olarak adlandırılan bu terörizm pratikte 11 Eylül olayları ile kendini göstermiştir. Terörizm artık amaç olarak, eylemsel olarak ve örgütsel olarak değişime uğramıştır. Sovyet Rusya’nın çökmesi terörizmin ideolojik içeriğini ortadan kaldırmıştır. Yeni dönemde dünyanın kutupsuzlaşması kökleri geçmişe uzanan birçok etnik-dini çatışmanın kendilerini terörizm ile ifade etmelerine yol açmıştır. Terörizmde amaç değişmiştir. Geçmişte sembolik eylemlerle en az zararı verip, mümkün olan en fazla ilgiyi çekmek amaç iken, şimdi ne kadar çok zarar o kadar çok başarı mantığı egemen olmuştur. Amaç sembolikten uzaklaşıp şiddete yaklaşmaktadır. Bu durum eylemsel değişime de neden olmuştur. Modern teknolojinin yardımı ile tahrip gücü yüksek kitle imha silahlarının kullanımı yaygınlaşırken, eğitim, silah ve operasyonel bilgiye ulaşım kolaylaşmıştır. Bütün bunlar terörizmin örgütsel bazda değişimine neden olmuştur. Soğuk savaş döneminde hücre modeli ve katı bir hiyerarşik yapılanma söz konusu iken, günümüzde örgütler küreselleşmenin ruhuna uygun olarak küresel ağlara sahip hale gelmişlerdir. Merkezden bağımsız, teknolojik gelişme ile daha gevşek yapılan örgütler, günümüzde en büyük güvenlik tehdidi haline gelmiştir (Bozkurt ve Kanat, 2007, ss. 149-152). Çünkü terörizm, ekonomik, siyasi, sosyal yaşamı felce uğratarak, toplumsal uzlaşmayı yok ederek ve her yönlü şiddeti meşrulaştırarak hızla yayılmakta ve saldırganlaşmaktadır. Küreselleşme aslında zaten sürmekte olan ancak daha önceleri fark edilemeyen bazı sorunları gün yüzüne çıkarıp küresel hale getirmiştir. Bunun yanında dünyanın bir iletişim ağıyla birbirine bağlanması diğer tüm olaylar gibi terör eylemlerini de dünya çapında etki yapar hale getirmiştir (Arıboğan, 2005, ss. 192-193). Böylece artık dünyada bugüne kadar “güvenli” olarak görülen yerlerde bile kolaylıkla terör eylemlerinin yapılabildiğinin görülmesi, dünya çapında küresel korku ve dehşet yaratmıştır.

Küreselleşme ile beraber artık eskisinden farklı bir dünya tarifedilmektedir. James Rosenau’ya göre geleneksel dünyanın eski kavramları ve değerleri önemini yitirirken, yeni kavram ve değerler önem kazanmıştır. Artık savaş değil, düşük yoğunluklu çatışma; ideolojik gerilim değil, uygarlıklar arası

çatışma; devlet değil, devlet dışı aktör; ulusal değil, küresel kavramları popülerdir. Soğuk savaşın “nükleer dehşet dengesi” yerini “kitlesele dehşet dengesizliğine” bırakmıştır. Yeni küresel düzende denge değil, dengesizlik; düzen değil düzensizlik hâkimdir (Aktaran Arıboğan, 2005, ss. 193-194). Böyle bir ortamda terör örgütleri mevcut organizasyon yapılarını, finans kaynaklarını, saldırı taktiklerini ve işbirliği ağlarını değişen koşullara adapte ederken, uluslararası sistemin çalkantıları, sıcak çatışma alanları, fakirlik, kitlesele göç, çevre felaketleri, sosyal adaletsizlik ve eşitsizlik terörizme sebebiyet veren uyuşmazlıklar olarak gittikçe derinleşmektedir. Terör örgütleri değişen koşullara uyum sağlayarak, yeni projeksiyonlar ile şiddet ve korku ikilemini daha geniş coğrafyalara psikolojik olarak yayma imkânına sahip olmuştur. Günümüzde terörizm daha ölümcül, daha yıkıcı (Caşın, 2008, s. 11) ve etkileri de küreseldir. Eylemler binlerce kilometre uzakta olsa da etkileri çok yakından hissedilmektedir. Yaşattığı dehşet, travma ve korku kitle iletişim araçlarıncı tüm dünyaya yayılmakta ve tüm dünyayı psikolojik olarak etkilemektedir. Dolayısıyla küresel bir dehşet, korku ve travma çağında yaşanmaktadır.

Küresel terör ve yaratmış olduğu etkilerle mücadele, günümüz dünyasının en önemli problemlerinin başında gelmektedir. Bu nedenle küresel terörle mücadele de ulusal ve uluslararası seviyede güçlü kurumlara ihtiyaç vardır. Ancak uluslararası düzeyde terörle mücadele edebilmenin önünde çeşitli engeller vardır. Bunlardan birincisi devletlerarasında var olan çıkar çatışmaları, terörle mücadelede uluslararası bir mutabakatın oluşmasını engellemektedir. Çünkü bir devletin terörist ilan ettiği bir grup, başka bir devlet için özgürlük savaşçısı ya da siyasi muhalif grup olabilmektedir. Bu nedenle hangi eylemlerin terör olduğu, hangi grupların terörist olduğu ve terörle mücadelenin nasıl olacağı konusu devletlerin, özellikle “gelişmiş” devletlerin çıkarlarına bağlı bir konu haline gelmektedir. Bunun yanında uluslararası örgütlerin terörle mücadelede kendilerine ait silahlı güçlerinin olmayışı, bu konuda ulus devletlere bağımlı olmaları etkinliklerini azaltmaktadır. Bu nedenle küresel terörle mücadele de etkin aktörlerin uluslararası örgüt ya da kurumların olamayacağı aşikârdır. Peki, terörle mücadele de en etkin organizasyon nedir? Bu sorunun cevabı hiç şüphesiz ulus devletlerdir. Kendi sınırları içinde meşru güç kullanma yetkisine sahip olan ulus devletler, terörle mücadele en etkili yapıdır. Ancak küreselleşmenin özellikle ulus devletin klasik egemenlik anlayışına dair etkilerinin aşındırıcı olduğu genel kabul gören görüşlerin başında gelmektedir. Bu bağlamda ulus devletin küreselleşme ile birlikte gerek ulusal gerekse uluslararası düzeyde ortaya çıkan yeni tarz ilişkilerde tek ve en önemli aktör olma konumu zayıflamaktadır. Bazı

düşünörlere göre ulus devlet artık miladını doldurmuş ve yerini yeni küresel bir üst yapıya bırakma zamanı gelmiştir. Çünkü küreselleşme ulus devleti ve onun egemenliğini yıpratmaktadır. Ancak küreselleşmenin yaratmış olduğu tüm etkilerin ulus devleti aşındırdığını söylemek doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Özellikle küresel terör ve ona bağılı olsun ya da olmasın ortaya çıkan küresel göç akımları sadece ulusal değil küresel çapta yol açtığı sıkıntılar ile günümüzde ulus devletin önemini daha da artırmaktadır.

Ulus devletin zayıflaması kendi içinde birtakım sorunlar yaratsa da uluslararası düzeyde de bir takım sorunlara yol açmaktadır. Devletlerin kendi alanlarını yönetmede ortaya çıkan bir takım başarısızlıkları, uluslararası alanda istikrarsızlık, kitlesel göç, küresel terör olaylarına neden olmaktadır. Bu durum ölkelerin sadece kendilerini değil, dünya için de tehdit oluşturmaktadır (Rotberg, 2002, ss. 127-128). Bu tehditlerden özellikle küresel terör son dönemde tüm dünya için en önemli problemlerden biri haline gelmiştir.

Terör, yeni bir olgu değildir ve pek çok ulus için terör önemli bir problemdir. Terörün yeni olmamasına karşın yeni olan şey küresel terördür ve 11 Eylül saldırıları terörizmi küresel bir sorun haline getirmiştir. (Özgüler ark., 2009, s. 3; Brunschot, 2009, s. 12). 11 Eylül saldırılarından sonra terörizm, artık eskisi gibi belli bir bölgede etki yapabilen yerel bir güvenlik sorunu olmaktan çıkmıştır. Dolayısıyla terörün ortaya çıkardığı etkinin eskiden olduğu gibi sınırlı değil, küresel bir etkiye ve travmaya yol açtığı söylenebilir. 11 Eylül tüm dünyada çok büyük bir psikolojik etki yaratmıştır. Küresel bir travmaya yol açan bu saldırının etkileri de küresel olmuştur (Arıboğan, 2002, s. 227). Çünkü 11 Eylül saldırıları hem dünyanın tek süper gücünün kırılğan olduğunu hem de istikrarsızlığın ne kadar önemli problemlere yol açacağını göstermiştir. Aslında küresel terör, küreselleşme süreci ile ortaya çıkan birbirine bağımlılığı, yaratılan istikrarsızlığı ve parçalanmayı gözler önüne sermiştir. Soğuk savaşın sona ermesi dünyaya yeni bir istikrar dönemi getirmediği gibi, soykırım, etnik çatışmalar, milliyetçilik ve terörizm gibi yeni istikrarsızlıklar yaratmıştır (Bilton ark., 2008, ss. 59-61).

Terörü küreselleşme ile birlikte eskisinden farklı kılan bazı özellikler vardır. Bunların başında terörün artık küresel istekleri ve amaçlarının olması gelmektedir. Küresel terörizmin yeni küresel dünyaya ait bir örgütsel yapılanmaya sahip olması diğer önemli bir farktır. Örneğin; dünyanın farklı bölgelerinde yer alan terör gruplarının adeta “şirket

birleşmesi” gerçekleştirilmesine birleşmesi, terörist grupların belli bir yurda sahip olmayıp çok uzaklarda eylem yapabilmeleri ve bu grupların mesajlarını neredeyse anında küresel izleyiciye iletmeye olanaklarına sahip olmaları onları farklı kılan özelliklerin başında gelmektedir. Küreselleşme ile birlikte ortaya çıkan geçirgenlik yoğunlaşınca, terörizm endüstrisinin, organize suç, silah sanayi ve uluslararası enerji sektörüyle ilişkilerini artırmıştır. Karşılıklı beslenen karmaşık ilişki ağında terör örgütlerinin kendi aralarında kurduğu ilişkilere ek olarak organize suç örgütleriyle yakınlaşmaları tüm dünyanın güvenlik algılamasında köklü değişikliklere yol açmıştır. Son olarak yeni küresel terör kullandığı araçlarla bir farklılık yaratmaktadır. Eski tarz terör görece sınırlı hedefe sınırlı bir şiddetle saldırırken, yeni tarz terörün kullanmaya hazırlıklı olduğu araçlar bakımından oldukça acımasızdır (Ritzer, 2011, s. 401; Giddens, 2008, ss. 935-938; Arıboğan, 2005, s. 203). Dolayısıyla geçmişte yerel bir sorun olarak görülen terörizm ve terör eylemleri küreselleşme ile beraber niteliğini değiştirmiş, söylemleri ve eylemleri küresel hale gelmiştir.

Günümüzde terör küreselleşmenin çeşitli özelliklerinden faydalanmaktadır. Örneğin küresel çağın ulaşım olanakları, teröristlerin dünyanın her tarafına ulaşmalarına kolaylık sağlamaktadır. Bunun yanında iletişim imkânlarından faydalandığı gibi, bu alanda ki sorunlara yönelik ilgiyi ve hatta histeriyi körükler. Bunlara ek olarak ülke sınırlarının daha geçirgen hale gelmesi ve ülkelerin kendi sınırlarını kontrol etme kabiliyetinin de azalması küresel terörün işini kolaylaştıran etkenlerden biridir (Ritzer, 2011, ss. 400-402). Terörün yayılmasında küreselleşme oldukça etkili fırsatlar sunmuştur. Ancak aynı zamanda terörle daha etkili mücadelede de fırsatlar artmaktadır (Newman ve Clarke, 2009, s. 25). Küresel terörün önlenmesinde uluslararası düzeyde bir işbirliği ve katılım gerekmektedir. Bugün bu sayede pek çok terör saldırısı önlenmiştir. Bu çapta bir işbirliği ve katılım ise ancak devletler düzeyinde sağlanabilmektedir (Özgüler ark., 2009, s. 3). Küresel terörün yayılması ve etkileri, onu gittikçe günlük yaşamın bir parçası haline getirmeye doğru gitmektedir. Devletler daha otoriter, daha askeri bir içerik edinerek, insanların yaşam kalitesinden çok insanların ve devletin güvenliğini düşünür bir hale geleceklerdir. Buna yol açan şeylerin başında ise küresel terör ve onun artan etkileri gelmektedir (Arıboğan, 2002, s. 232).

Merkezi otoritenin zayıf olduğu ya da olmadığı bölgeler, küresel terör örgütlerinin ortaya çıktığı ve etkin olduğu yerlerdir. Bu tip merkezi otoritenin zayıf olduğu yerler ve devletlerin ise bazı ortak özellikleri vardır. Bunlar; cezai ve siyasi şiddette artış, sınırlar üzerinde kontrol

kayıbı, artan etnik ve kültürel düşmanlık, iç savaş, kendi vatandaşlarına uygulanan şiddet ve terör, zayıf kurumlar, kötü altyapı, yoksulluk, kötü ekonomik ve sosyal koşullar ve benzerleridir. Bu durum halkın marjinalleşmesini beraberinde getirmekte ve vatandaş ile merkezi yapı arasındaki bağı zayıflatmaktadır. Dolayısıyla böyle bir ortam terör gruplarının yükselmesi için uygun şartlar sunmaktadır. Bunun örnekleri Afganistan, Angola, Buruni, Liberya, Sierra Leone, Sudan, Irak ve Suriye de görülmüştür (Rotberg, 2002, ss. 132-133). İşlerliği olan ulusal hükümetlere ve devletlere sahip olmayan ülkeler kendi sınırlarını da uygun şekilde koruyabilecek konumda değildir (Ritzer, 2011, s. 162). Kendi sınırlarını koruyamayan bölgelerde ise marjinal gruplar ve terör örgütlerinin yükselişi kaçınılmaz olmaktadır.

Günümüzde uluslararası ilişkiler artık devletin dışında pek çok aktörün de sistemin içerisine dâhil olduğu farklı bir yapı sunmaktadır (Arıboğan, 2002, s. 224). Devlet dışındaki aktörlerin etkinliğinin artması anlamında küresel düzen, terörist grupları yeni aktörler olarak gündeme yerleştirmiştir. Terör örgütleri kimi zaman farklı devlet dışı aktörlerin devlet otoritelerini yönlendirme ve bazı davranışlara sevk etme amacıyla geliştirdiği bir silah olarak kullanılırken, diğer taraftan da bağımsız aktörler olarak uluslararası siyaset sahnesine girmektedir (Arıboğan, 2005, s. 195). Terör örgütleri ile mücadele etmede en etkin güç ise ulus devlettir. Dolayısıyla ulusal ve uluslararası güvenlik, ulus devletin etkin olduğu ve egemenliğinin azalmadığı alanların başında gelmektedir. Ulus devletler hem ulusal hem de küresel terör ile beraber uluslararası egemenliği korumakta en etkili güçtür.

Ulus devletin önemini artıran bir diğer nokta ise küresel teröre bağlı olsun ya da olmasın küresel göç hareketleridir. Çünkü küresel çapta nüfus akışı ulus devletin merkezi özelliklerine karşı bir tehdit olarak görülmektedir (Morris, 1997, s. 192). Küreselleşme ile bağlantılı olarak pek çok nüfus hareketi meydana gelmiştir. Özellikle 1990'lı yıllardan itibaren artış gösteren bu hareketler günümüzde de artarak devam etmektedir. Özellikle gelişmiş olarak kabul edilen ülkelerde göçmenlerin nüfus içindeki oranları önemli rakamlara ulaşmıştır. Örneğin ABD'de 2020 ile 2025 yılları arasında göçmenlerin toplam nüfusa oranının %15'e çıkacağı, bu oranın 2050 yılında ise %19 olacağı tahmin edilmektedir (Ritzer, 2011, ss. 314-316). Göçün tam kontrolü elbette ki imkânsızdır. Önleyici çeşitli politikalara rağmen resmi ve gizli göç devam etmektedir. Bu durum aslında ulus devlete karşı bir meydan okuma durumunu da içermektedir (Morris, 1997, s. 207). Özellikle günümüzde küresel terörün

yarattığı göç bu meydan okumayı artırmıştır.

Castles-Miller, ekonomik değişime, siyasal mücadelelere ve çatışmalara koşut olarak dünyada uzun zamandır var olan göçlerin yeni formlarda varlığını sürdüreceğini savunarak, günümüzde beş temel eğilimin çağdaş göçlerin karakteristiğini oluşturmada gittikçe önem kazandığını vurgular. Bunlar,

- 1- Göçün küreselleşmesi (gittikçe daha fazla ülkenin göç hareketlerinde eşzamanlı olarak ciddi şekilde etkilenmektedir)
- 2- Göçün hızlanması (göçün bütün dünyada hacim olarak büyümesi)
- 3- Göçün farklılaşması (göç giderek pek çok ülke için emek göçü, mülteci ya da kalıcı yerleşimci gibi bir tip değil, çok zaman bunların hepsi olacak şekilde gerçekleşmektedir. Göç hareketleri bazen bir tür hareket olarak başlayıp öteki biçimlerde devam eder)
- 4-Göçün kadınsallaşması (göç hareketlerine kadınlar giderek çok daha fazla katılım göstermektedir)
- 5- Göçün giderek siyasallaşması (Castles ve Miller, 2008, s. 14) olarak sıralanabilir.

Küreselleşme süreci hemen hemen tüm dünyayı, ancak bazı bölgeleri diğerlerinden daha fazla etkileyecek şekilde işlemektedir. Bu süreçte bazı bölgeler ve bu bölgede bulunan toplumlardaki bazı kesimler süreçten daha olumsuz bir şekilde etkilenmektedir. Dolayısıyla bu olumsuzluktan en çok etkilenen insanlar “daha güvenli” yerlere gitme isteğine kapılmaktadırlar (Erbaş, 2001, s. 187). Geçmişte de ulus devletler kendi sınırlarını tamamen kontrol etme gücüne sahip olamamıştır. Dolayısıyla aslında yeni olan ulus devletin geçirgenliği değil, ulusal sınırlardan geçme yeteneğine sahip küresel akıntı çeşitlerindeki çarpıcı artıştır (Ritzer, 2011, s. 163). Bu artışta özellikle günümüzde küresel terörün yaratmış olduğu etkinin önemli bir payı vardır. Çünkü özellikle gelişmiş Batı ülkeleri için göçmen sorunu her zaman olagelmiş bir sorundur. Bu ülkeler kendi sınırlarını güvence altına alıp, göçmen akışını kontrol etmek için her zaman bir çaba göstermiştir (Morris, 1997, s. 195). Ancak özellikle küresel terör tehdidi son dönemde bu çabaları daha da artırmaktadır. Artık pek çok ülke sınırlarını daha titizlikle kontrol etmekte ve sadece göçmenleri değil, turistleri, öğrencileri, iş adamlarını dahi sıkı bir şekilde kontrol etmektedir.

Ulus devletlerin güvenlikle ilgili en önemli sorunlarından birinin uzun bir süredir fakir güneyden binlerce vasıfsız işçinin kaçak olarak kuzeye geçmesini önlemek olduğu söylenebilir (Kazgan, 2000, ss. 250-251). Buna son dönemde küresel terör ve onun yol açtığı savaştan kaçan binlerce göçmen eklenmiştir. Nüfus hareketliliği özellikle kriz ve sonrası yeni yapılanma dönemlerinde olağan dönemlere oranla daha fazla gerçekleşmektedir. Bu anlamda küresel krizler hem uluslararası hem de iç göç açısından önemli dönemlerdir (Erbaş, 2001, s. 175). Günümüzde küresel terörün yol açtığı kitlesel göç bu krizlerden biridir. Özellikle Suriye’de ortaya var olan çatışma ortamı binlerce göçmenin evlerinden yola çıkarak Batı’ya doğru yönelmesine neden olmuştur. Bu göçmen sorunu uzun bir süre dünya gündemini meşgul etmiş ve hala da etmektedir. Yasal ya da yasa dışı göçmenlik akışlarının kontrol edilmesinde ise en önemli rol ulus devletlere düşmektedir. Çünkü güçlü ve istikrarlı yönetimler gerek uluslararası terör ve gerekse de küresel göç akışlarının yaratmış olduğu istikrarsızlığı ve parçalanmayı en aza indirebilecek güce ve etkinliğe sahip en önemli yapı olduğu söylenebilir.

Sonuç

Küreselleşme tüm dünyada ekonomik, politik ve sosyo-kültürel yapıyı etkileyerek dönüştüren bir süreçtir. Ulus devletler de bu dönüşümden payını almaktadır. Modern dünyanın siyasi formu olan ulus devletlerin ve ulus devletin egemenlik anlayışının, küreselleşme ile birlikte krize girdiği sıkça ifade edilmektedir. Bu yaklaşıma göre ulus devlet gerek siyasi gerekse ekonomik kararlar alma sürecinde bazı fonksiyonlarını yitirmiş ve devletler üstü bir yapıya tabi kılınmıştır. Örneğin ulus devletin ekonomik anlamdaki etkinliğini giderek azalmakta ulus-üstü yapılanmalar ve küresel piyasa bu süreçte hâkim ve belirleyici olmaktadır. İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra gelişen Dünya Bankası, IMF, OECD, GATT ve Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) gibi örgütler ve küresel şirketler dünya ekonomisini yöneten ve denetleyen örgütler olarak görülmektedir. Bunun yanında Avrupa Birliği gibi siyasi ve ekonomik oluşumlar uluslar üstü yapılanmalar olarak ulus devletin egemenlik anlayışında dönüşüme neden olmuştur. Bu bağlamda geçmişte tek ekonomik ve siyasi aktör olan ulus devletin küreselleşme ile birlikte egemenliği gittikçe aşınmaya başlamıştır. Ulus devlet kendi dışında alınan ekonomik ve siyasi kararların uygulayıcısı konumuna düştüğü sıklıkla dile getirilmektedir. Bu düşünce beraberinde ulus devletin gittikçe etkisizleşerek yok olacağına dair ütopyik bir inancı da içerir.

Küreselleşme ile birlikte ortaya çıkan hızlı değişim ve dönüşümlerin ulus devleti ve ulus devletin egemenlik anlayışını etkilediği ve bazı alanlarda bu etkinin aşındırıcı olduğu bir gerçekliktir. Ulus devlet, küreselleşme sürecinde yeniden yapılanmakta ve kaybettiği ya da etkisinin azaldığı fonksiyonlar olsa da bir yandan da yeni fonksiyonlar kazanmaktadır. Bu nedenle ulus devletlerin yok olacağı ve yerini uluslar üstü yapılara bırakacağı düşüncesi çok gerçekçi değildir. Çünkü ulus devletler her ne kadar bazı alanlarda meşruiyet ve egemenlik krizi yaşasa da yeni oluşan duruma uygun olarak yeni ve farklı fonksiyonlar kazanmaktadır. Küreselleşme ile beraber ulus devlet bir dönüşüm süreci içine girmiştir. Fakat bu dönüşüm sürecinde ulus devletin önemini artıran pek çok gelişme de yaşanmaktadır.

Küreselleşmenin en büyük etkilerinden biri, yerel temelde ortaya çıkan bazı sorunların küresel hale gelmesidir. Örneğin küresel hale gelen risk, güvensizlik, istikrarsızlık, parçalanma ve çatışma ortamı dünyayı yeni bir kaosa doğru sürüklemektedir. Küresel istikrarsızlığın yaratmış olduğu boşluklar ise illegal gruplar ve örgütler için uygun bir zemin hazırlamakta ve küresel bir terör problemine yol açmaktadır. Küresel kaosun yol açtığı terör günümüzde tüm dünyayı tehdit edecek bir kapasiteye ulaşmış durumdadır. Bu nedenle küreselleşmeden beslenen küresel terörün etkileri tüm dünya için önemli bir problem olmaya devam etmektedir.

Küresel terörün ortaya çıktığı ya da yükseldiği mecralar ulus devletin zayıf olduğu yerlerdir. Örneğin Afganistan, Angola, Buruni, Liberya, Sierra Leone, Sudan, Irak ve Suriye gibi merkezi hükümetlerin zayıf olduğu yerlerde küresel terör örgütleri kendilerine yer bulabilmiştir. Bu bakımdan ulus devletler hem küresel terörün ortaya çıkmasında hem de önlenmesinde yapılacak olan mücadele de en etkili güç olarak görülmektedir. Dünyada güç dengelerinin sürekli değiştiği bir ortamda küresel terör de yeni güç odakları olarak ortaya çıkmaktadır. Artık küresel emel ve ideolojilere sahip olan bu güç odakları tüm dünya için bir tehdit unsurudur. Bu tehdidi önlemede ve onunla mücadele etmede küresel yeni politikalara ihtiyaç vardır. Bu mücadelede en etkin rol ise ulus devletlere ve güçlü merkezi otoritelere düşmektedir. Bu bakımdan küreselleşme her ne kadar ulus devlet üzerinde aşındırıcı etki yapan bazı özelliklere sahip olsa da, yaratmış olduğu istikrarsızlıklar, çatışmalar, bölünmeler ve küresel terör gibi yeni tehdit unsurları için ulus devletler önemini korumakta hatta daha da artırmaktadır.

Kaynakça / References

- Acar, Ü. (2012). *A'dan Z'ye terörizm*. Ankara: Kripto Basım Yayım Dağıtım.
- Alasuutari, P. (2000). Globalization and the nation-state: An appraisal of the discussion. *Acta Sociologica*, 43(3), 259-269.
- Arıboğan, D. Ü. (2005). *Tarihin sonundan barışın sonuna nefretten teröre*. Ankara: Ümit Yayıncılık.
- Arıboğan, D. Ü. (2002). Terörizmin küreselleşmesi. A. Tarhan (Ed.) *Dünyada ve Türkiye'de terör konferansı: Ekonomik ve sosyal yapıya yansımaları* kitabı içinde. Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası İnsan Kaynakları Genel Müdürlüğü.
- Bauman, Z. (2006). *Küreselleşme, toplumsal sonuçları* (A.Yılmaz, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Beck, U. (2006). Küreselleşme nedir? K. Bülbül (Ed.) *Küreselleşme okumaları* kitabı içinde. Ankara: Kadim Yayınları.
- Bilton, T., Jones, K., Jones, P., Lawson, T., Skinner, D., Stanworth, M., and Webster, A. (2008). *Sosyoloji* (K. İnal Çev. Ed.). İstanbul: Siyasal Yayınevi.
- Bozkurt, E. ve Kanat, S. (2007). *Uluslararası toplumun paradoksu: Terörizm, insan hakları, güvenlik ve 11 Eylül sonrası meydana gelen değişiklikler*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Brunschot, E.G.B. (2009). Framing terrorist threat: Canada, England and Australia. In M. Özguler vd. (Eds.) *Terrorism as a Global Perspective*. Turkey.
- Castells, M. (2006). Enformasyon çağı: Ekonomi, toplum ve kültür. II.Cilt. *Kimliğin Gücü*. (E. Kılıç, Çev.) İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Castles, S. ve Miller, M. J. (2008). *Göçler çağı: Modern dünyada uluslararası göç hareketleri* (B. U. Bal ve İ. Akbulut Çev.). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Caşın, M.H. (2008). *Uluslararası terörizm*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Chaliand, G. ve Blin, A. (2016). *Zelotlar ve Haşhaşiler. Terörizmin Tarihi Antikçağdan İşid'e* kitabı içinde. G. Chaliand ve A. Blind (Ed.) (B. Tanatar Çev.). İstanbul: Nora Kitap.
- Cirhinlioğlu, Z. (2004). *Terör ve toplum*. İstanbul: Gündoğan Yayınları.
- Çalış, Ş.H. (2003). Üç tarz-ı siyasetten globalizme. M. A. Çukurçayır (Der.) *Küresel*

sistemde siyaset yönetim ekonomi kitabı içinde. Konya: Çizgi Kitapevi.

Erbaş, H. (2001). Küresel kriz ve marjinalleşme sürecinde göç ve göçmenler, dünya neyi tartışıyor? – 1 Küreselleşme. *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, 5(18).

Falk R. (2002). *Yırtıcı küreselleşme* (A.Çaksu, Çev.). İstanbul: Küre Yayınları.

Giddens A. (1998). *Modernliğin sonuçları* (E. Kuşdil, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Giddens A. (2000). *Elimizden kaçıp giden dünya* (O. Akınhay, Çev.). İstanbul: Alfa Yayınları.

Giddens A. (2005). *Sosyoloji*. C.Güzel (Haz.). Ankara: Ayraç Yayınevi.

Giddens A. (2006). Modernitenin küreselleşmesi. K. Bülbül (Ed.) *Küreselleşme okumaları* kitabı içinde. Ankara: Kadim Yayınları.

Giddens, A. (2008). *Sosyoloji* C. Güzel (Haz.). İstanbul: Kırmızı Yayınları.

Gilpin, R. (2014). Küresel Ekonomide Ulus Devlet. D. Held ve A. McGrew (Haz.) (E. Sarıtaş Çev.) *Küresel dönüşümler büyük küreselleşme tartışması* kitabı içinde. Ankara: Phoenix Yayınevi.

Goldblatt, D., Held D., McGrew, A. and Perraton, J. (1997). Economic globalization and the nation-state: Shifting balances of power. *Alternatives: Global, Local, Political*, 22(3), 269-285.

Habermas, J. (2002). *Küreselleşme ve milli devletlerin akıbeti*. (M. Beyaztaş Çev.) İstanbul: Bakış Yayınları.

Held, D. (2014). Uluslararası hukukun değişen yapısı: Egemenlik dönüştü mü?. D. Held ve A. McGrew (Haz.) (C. Boyraz Çev.) *Küresel dönüşümler büyük küreselleşme tartışması* kitabı içinde. Ankara: Phoenix Yayınevi.

Held, D., Mcgrew A., Goldblatt, D., and Perraton, J. (2006). Küresel dönüşümler, Siyaset, ekonomi ve kültür. K. Bülbül (Ed.) *Küreselleşme okumaları* kitabı içinde. Ankara: Kadim Yayınları.

Held, D., Mcgrew, A., Goldblatt, D., and Perraton, J. (2014) Küreselleşmeyi yeniden düşünmek. D. Held ve A. McGrew (Haz.) (M. C. Çelebi Çev.) *Küresel dönüşümler büyük küreselleşme tartışması* kitabı içinde. Ankara: Phoenix Yayınevi.

Karabağ, S. (2006). *Mekânın siyasallaşması*. Ankara: Gazi Kitapevi.

Kazgan, G. (2000). *Küreselleşme ve ulus devlet*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi

Yayınları.

Keyman, E. F. (1998). Globalleşme ve Türkiye: Radikal demokrasi olasılığı. E.F. Keyman ve A.Y. Sarıbay (Der.) *Küreselleşme sivil toplum ve İslam* kitabı içinde. Ankara: Vadi Yayınları.

Kozanoğlu, H. (2001). Küreselleşme ve uluslarüstü sermaye sınıfı., Dünya neyi tartışıyor? – 1 Küreselleşme, *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, 5(18).

Mann, M. (2014). Küreselleşme ulus devletin yükselişine son mu verdi?, D. Held ve A. McGrew (Haz.) (C. Boyraz Çev.) *Küresel dönüşümler büyük küreselleşme tartışması* kitabı içinde. Ankara: Phoenix Yayınevi.

Marshall, G. (1999). *Sosyoloji sözlüğü* (O.Akınhay ve D.Kömürcü Çev.) Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Modelska, G. (2006). Küreselleşme. K. Bülbül (Ed.) *Küreselleşme okumaları* kitabı içinde. Ankara: Kadim Yayınları.

Morris, L. (1997). Globalization, migration and the nation-state: The path to a post-national Europe?. *The British Journal of Sociology*, 48(2), 192-209.

Newman, G.R. and Clarke, R. V. (2009). Understanding global terrorism. In M. Ozguler vd. (Ed.) *Terrorism as a Global Perspective*. Turkey.

Ohmae, K. (2006). Ulus-devletin sonu. K. Bülbül (Ed.) *Küreselleşme Okumaları* kitabı içinde. Ankara: Kadim Yayınları.

Özgüler, M., Özdoğan, A.,Yayla, A. S., Muş, E. and İltaş, H. (2009). Terrorism as a global perspective: Introduction. In M. Ozguler vd. (Ed.) *Terrorism as a global perspective*. Turkey.

Ritzer, G. (2011). *Küresel dünya* (M. Pakdemir Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Rivero, O. D. (2003). *Kalkınma efsanesi* (Ö. Karakurt Çev.) İstanbul: Çitlenbik Yayınları.

Rotberg, R. I. (2002). Failed states in a world of terror. *Foreign Affairs*, 81(4), 127-140.

Sarıbay, A. Y. (1998). Küreselleşme, postmodern uluslaşma ve İslam. E.F. Keyman ve A.Y. Sarıbay (Der.) *Küreselleşme Sivil Toplum ve İslam* kitabı içinde. Ankara: Vadi Yayınları.

Steger, M.B. (2006). Küreselleşme (A. Ersoy Çev.). Ankara: Dost Yayınları.

Strange, S. (2014). Devletlerin azalan otoritesi. D. Held ve A. McGrew (Haz.) (C. Boyraz Çev.) *Küresel dönüşümler büyük küreselleşme tartışması* kitabı içinde. Ankara: Phoenix Yayınevi.

Tekeli, İ. ve İlkin, S. (2000). Küreselleşme ulus-devlet etkileşimi bağlamında AB Türkiye ilişkilerinin yorumlanması. *Binyılın Muhasebesi, Doğu Batı Düşünce Dergisi*, 3(10).

Yayla, A. (1990). Terör ve terörizm kavramına genel bakış. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*. 45(1).

Yetim, N. (2001). Küresel üretim yapılanmasına kültürel yanıtlar: Ulusal-Yerel, Dünya Neyi Tartışıyor? – 1 Küreselleşme. *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, 5(18).

Summary

Today, every area has very rapid changes and transformations. Globalization is a concept that explains these changes and transformations. Globalization is emphasizing that the world is a connected world and an integrated world idea. The concept of globalization includes the global economic market, the rise of supranational and local political structures, and the discourse of a global culture. Globalization means the disappearance of the meaning of geographical boundaries, and the temporal limitations do not exist. Globalization also causes the perceptions, expectations, lives, hopes and fears of this world to be global. In this respect, the phenomenon of globalization is a process that shapes the past, the present and the future.

Globalization is a multi-faceted concept. It emphasizes increasing interdependence and relationships in the world. Globalization is a concept with economic, political and socio-cultural aspects. It emphasizes integration with these aspects. Globalization also includes uncertain, chaotic, and paradoxical processes. Along with globalization, fragmentation and conflict are also increasing.

The effects of globalization are seen in every field. The effects on the political side are mostly concentrated in the field of the rule of the nation state. Since its establishment, the nation-state has protected its legitimacy and power. However, it is often said that the nation state is in a crisis nowadays. Globalization has caused the nation state to crumble. Along with globalization, it is often said that the economic and political sovereignty of the nation state has weakened. The nation

state is no longer the sole power of the economic and political scene. For example, the effectiveness of the nation state in the economic sense is gradually diminishing, supranational structures and the global market are dominating and determining in this process. Organizations such as the World Bank, the IMF, the OECD, the GATT and the World Trade Organization (WTO) and global companies are seen as organizations that govern and supervise the global economy. Moreover, political and economic structures such as the European Union have transformed into supranational structures in the nation state's understanding of sovereignty. In this context, the sovereignty of the nation-state, the only economic and political actor in the past, has become increasingly eroded. It is alleged that the nation-state has fallen in the position of practicing economic and political decisions taken outside it. Along with this idea is a utopian belief that the nation state will become increasingly ineffective and destroyed.

The rapid changes and transformations that accompanied globalization have affected the nation state's understanding of sovereignty. However, the nation state is restructured in the globalization process, and while it has lost functions or reduced functions, it also gains new functions. For this reason, it is not very realistic that the nation states will be destroyed and their place will be left over the supra-nation. Because nation states although they have legitimacy and sovereignty crisis in some areas, gain new and different functions in accordance with the new situation. Along with globalization, the nation-state has entered into a transformation process. But there are also many developments that increase the importance of the nation state in this transformation process.

One of the greatest influences of globalization is the globalization of some problems that arise on a local basis. For example, the global environment of risk, insecurity, instability, fragmentation and conflict is dragging the world into a new chaos. The gaps created by global instability are creating a suitable ground for illegal groups and organizations, leading to a global terror problem. The terror caused by global chaos has reached a capacity that threatens the whole world today. For this reason, the effects of global terror continue to be an important problem for the whole world.

Where the nation state is weak, global terrorism emerges. Global terrorist organizations have risen in places where central governments such as Afghanistan, Angola, Burundi, Liberia, Sierra Leone, Sudan, Iraq and Syria are weak. In this respect, nation states are seen as the most effective force

in both the emergence of global terrorism and the struggle to be prevented. Global terror is emerging as a new force of power in an environment of constantly changing power balances around the world. These power centres, which now have global ambitions and ideologies, are a threat to the whole world. There is a need for global new politics to prevent this threat and fight it. The most effective role in this struggle falls on nation states and strong central authorities. For this reason, globalization has some features that have an abrasive effect on the nation state, but the nation states have maintained or even increased their importance for new threats such as instability, conflicts, divisions and global terrorism.